

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету економіки та бізнесу
Доц. _____ С. В. Карман
“31” серпня 2011 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
“Проектний аналіз”
(за вимогами КМСОНП)
для напрямку: 6.030504 “Економіка підприємства”, ОКР “Бакалавр”

Форма навчання	Нормативні дані												
	курс	семестр	лекції, год.	лабораторні, год.	Семинари практичні, год.	всього аудиторних годин	самостійні, індивідуальні заняття, год.	Аудиторна і позааудиторна робота (год./кредитів ECTS)	Курсові проекти (роботи) год./кредити ECTS	Навчальна практика год./кредити ECTS	Підсумковий контроль (форма, семестр год./кредити ECTS)	Всього	
												Год.	Кредити ECTS
денна, скорочена	4	8	36	-	36	72	108	180/5	-	-	іспит	180	5

Робоча програма складена на підставі тимчасової типової програми, затвердженої методичною комісією факультету ЕтаБ ТДАТУ (протокол №1 від 24.09.09)

Програму розробила: к. е. н., доцент Грицаєнко Г. І

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри “Економіка підприємств” протокол № 1 від “26” _серпня___ 2011 р.

Зав. кафедри _____ к.е.н., доц. Грицаєнко Г.І.

УДК 330 (075.8)
ББК 65.01 я 73

Проектний аналіз. Програма навчального курсу для студентів факультету економіки та бізнесу за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр” з напрямку 6.030504 “Економіка підприємства”,– Таврійський державний агротехнологічний університет, 2011. - 39 с.

Укладач: к. е. н., доцент Грицаєнко Г. І.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ “ПРОЕКТНИЙ АНАЛІЗ”

1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Предмет: Проектний аналіз

Курс. Підготовка	Напря́м, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
Курс 4	Напря́м: 0305 “Економіка та підприємництво”	Нормативна дисципліна
Підготовка бакалаврів	Спеціальність: 6.030504 “Економіка підприємства”,	Рік підготовки: 4 семестр: 8
Кількість кредитів ECTS – 5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції: 36 годин
Модулів: 2		Семінари: 36 години
Змістових модулів: 2		Самостійна робота: 72 годин
Загальна кількість годин: 180		Індивідуальна робота: 36 годин
Тижневих годин: 4		Вид контролю: іспит

2. МЕТА

Мета курсу – формування системи знань щодо розробки інвестиційних проектів, аналізу ефективності інвестування в умовах ринкових відносин.

Предмет курсу – виявлення законів, закономірностей та визначення принципів і факторів розробки та реалізації інвестиційних проектів.

Завдання курсу – вивчення закономірностей і механізму розробки інвестиційних проектів для підприємств та юридичних осіб; набуття вмінь використовувати ці закономірності в практиці інвестування.

Об’єктом вивчення виступають процеси розробки інвестиційних проектів.

Міждисциплінарні зв’язки. Тісний зв’язок з економічною теорією, яка вивчає і формулює економічні закони і категорії, що слугують методологічним підґрунтям для розвитку понятійного апарату науки про проектний аналіз. Використовує результати наукових досліджень і збагачує власними категоріями інвестування, економіку підприємства, статистику, фінанси, фінанси підприємства, гроші та кредит, фінансовий менеджмент, економічний аналіз.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

- **знати:** наукові засади проектного аналізу, його сутність, етапи проведення, критерії визначення доцільності та економічної ефективності;
- **вміти:** проводити дослідження і надавати наукове обґрунтування раціонального інвестування відповідно до економічної політики підприємства, регіону або держави в цілому;
- **бути ознайомленим:** з законодавчими актами України з проблем інвестування, а також з зарубіжним досвідом щодо інвестиційної діяльності.

3. ПРОГРАМА

Вступ.

Сучасна ситуація в економіці України потребує розв'язання таких кардинальних взаємопов'язаних проблем, як вихід з кризи та перехід до ринкових форм і методів господарювання. Вирішення цих проблем пов'язане із залученням і використанням значних матеріальних, людських та фінансових ресурсів на національному, регіональному та локальному рівнях. Тим часом професійним економістам неабияк бракує навичок з ідентифікації, підготовки та реалізації рішень щодо ефективного використання ресурсів. З огляду на багатоплановість, широту джерел фінансування (в тому числі іноземного) різноманітних проектів і програм виникає нагальна потреба в опануванні світового досвіду розробки та впровадження проектів.

Предметом проектного аналізу є вивчення концепцій, методології, підходів і критеріїв визначення, порівняння, обґрунтування альтернативних рішень та проектів за умов обмеженості наявних ресурсів.

Головна мета – дати студентам уявлення про методологію підготовки та реалізації проектів, способи та засоби залучення ресурсів для реалізації цих проектів. У процесі вивчення предмету студенти набудуть теоретичних знань і навичок у сфері проектного аналізу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Концепція і методологія проектного аналізу

Тема 1 Основні положення інвестиційного проектування (Концепція проекту)

Поняття проекту та проектного циклу, визначення проекту, ознаки проекту, концепцію проекту у проектному аналізі, оточення проекту та його учасників, основні властивості проектів

Види інвестиційних проектів

Загальна послідовність розробки інвестиційного проекту

Тема 2 Життєвий цикл проекту

Поняття життєвого циклу проекту.

Ідентифікація. Розробка. Експертиза. Переговори. Реалізація. Завершальна оцінка. Виникнення ідеї проекту, визначення цілей проекту, відсів

гірших варіантів і відбір ідей проекту, попередній аналіз здійснимості проекту, підходи до завершальної оцінки.

Тема 3 Критерії оцінки інвестиційних проектів

Аналіз безбитковості проекту. Критерії ефективності проектів. Оцінка ризиків проекту. Поняття цінності проекту, явних та неявних вигод і затрат, альтернативної вартості та її використання у проектному аналізі, методику розрахунку основних фінансових критеріїв, поняття і розрахунок безбитковості проекту, сутність, класифікацію та причини виникнення та наслідки проектних ризиків, а також методи їх аналізу, оцінки та зниження.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Аспекти проектного аналізу

Тема 4 Комерційний (маркетинговий) аналіз

Мета і завдання комерційного аналізу. Визначення меж та якісного складу аналізу ринку. Концепція попиту ринку

Аналіз ринкового середовища продукції проекту

Розробка концепції маркетингу

Система маркетингової інформації, процес управління маркетингом, аналіз мікро- та макросередовища проекту, аналіз роздрібного та оптового ринків, вивчення попиту, сегментування ринку, вибір цільових сегментів та позиціонування товару на ринку, прогнозування обсягів збуту продукції проекту, ціноутворення продукту проекту, канали руху товару, просування продукції проекту, визначення витрат на маркетингові заходи, стратегічне планування, розробка плану маркетингу, ревізія маркетингу.

Тема 5 Технічний аналіз

Мета та завдання технічного аналізу. Етапи проведення робіт з технічного аналізу проектів. Визначення місцезнаходження проекту та обґрунтування вибору масштабу проекту. Вибір технології виробництва, устаткування та ідентифікація інфраструктури об'єкта проектування. Організація підготовки та здійснення проекту. Місце реалізації проекту, масштаб проекту, технологія, обладнання, інфраструктура, схема підприємства, організація підготовки та здійснення проекту, графік виконання проекту, підготовка та освоєння виробництва, забезпечення якості, розрахунок витрат на виконання проекту, матеріально-технічне постачання, витрати виробництва та збуту.

Тема 6 Екологічний аналіз

Цілі екологічного аналізу. Загальнозастосовні методики. Потенційно застосовні методики.

Мета і суть екологічного аналізу, цілі екологічного аналізу та зміст робіт, типи впливу проекту на навколишнє середовище, а також загально - і потенційно застосовні методики.

Тема 7 Інституційний аналіз

Мета, завдання та методи інституційного аналізу. Зовнішні фактори, що впливають на організацію проекту. Внутрішнє середовище проекту.

Політико-правові фактори, економічні фактори, оцінка ступеня впливу зовнішніх факторів, узгодження цілей проекту та цілей організації, оцінка рівня та діапазона управління, структурний поділ організації, оцінку розподілу видів діяльності по підрозділах, кадрове забезпечення проекту

Тема 8 Соціальний аналіз

Мета і зміст соціального аналізу. Соціальне середовище проекту. Характеристика населення проекту. Проектування соціокультурного середовища проекту. Залучення населення до роботи по проекту. Індикатори соціального розвитку.

Зміст роботи соціолога під час підготовки проекту, компоненти соціального аналізу, оцінку рівня та якості життя населення, соціальну структуру суспільства, склад населення проекту, етнодемографічну характеристику населення, демографічну характеристику населення, участь населення у підготовці до експлуатації проекту.

Тема 9 Фінансовий та економічний аналіз

Оцінка фінансового стану і фінансових результатів діяльності фірми. Джерела фінансування та розрахунок бюджету проекту. Фінансове планування в проектному аналізі. Оцінка економічної привабливості проекту. Визначення економічної ефективності проекту. Оцінка впливу проекту на економіку країни

Показники ліквідності, показники рентабельності, прогнозування продажів, розрахунок капітальних витрат проекту, розрахунок потреби в оборотних коштах проекту, види джерел фінансування, бюджет проекту, оптимізацію структури капіталу для реалізації проекту, розрахунок фінансового ліверіджу, розділи фінансового плану, план прибутку, податковий план, баланс грошових потоків, прогноз бухгалтерського балансу, оцінку економічної привабливості проекту, визначення економічної ефективності проекту, оцінку впливу проекту на економіку країни.

4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ

Теми	Кількість годин, відведених на:			
	лекції	семінарськ і та практичні	самостійн у роботу	індивіду альну роботу
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Концепція і методологія проектного аналізу				
Тема 1 Основні положення інвестиційного проектування (Концепція проекту)	4	4	6	12
Тема 2 Життєвий цикл проекту	4	4	6	
Тема 3 Критерії оцінки інвестиційних проектів	4	4	6	
Контроль модуля			8	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Аспекти проектного аналізу				
Тема 4 Комерційний (маркетинговий) аналіз	4	4	6	24
Тема 5 Технічний аналіз	4	4	6	
Тема 6 Екологічний аналіз	4	4	6	
Тема 7 Інституційний аналіз	4	4	6	
Тема 8 Соціальний аналіз	4	4	6	
Тема 9 Фінансовий та економічний аналіз	4	4	6	
Контроль модуля			10	
Всього годин	36	36	72	36

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1 Основні положення інвестиційного проектування

- 1.1 Предмет і мета проектного аналізу
- 1.2 Принципи проектного аналізу
- 1.3 Поняття проекту та проектного циклу
- 1.4 Види інвестиційних проектів
- 1.5 Середовище та учасники проекту
- 1.6 Загальна послідовність розробки інвестиційного проекту

Семінарське заняття 2 Життєвий цикл проекту

- 2.1 Поняття життєвого циклу проекту
- 2.2 Ідентифікація
- 2.3 Розробка
- 2.4 Експертиза

- 2.5 Переговори
- 2.6 Реалізація
- 2.7 Завершальна оцінка

Практичне заняття 1 Критерії оцінки інвестиційних проектів

- 3.1 Визначення цінності проекту. Поняття явних та неявних вигод і затрат
- 3.2 Альтернативна вартість та її використання у проектному аналізі
- 3.3 Методика розрахунку основних фінансових критеріїв
- 3.4 Поняття і розрахунок беззбитковості проекту
- 3.5 Причини виникнення та наслідки проектних ризиків
- 3.6 Методи аналізу, оцінки та зниження ризиків інвестиційних проектів

Практичне заняття 2 Комерційний аналіз

- 4.1 Мета і завдання комерційного аналізу
- 4.2 Визначення меж та якісного складу аналізу ринку
- 4.3 Концепція попиту ринку
- 4.4 Аналіз ринкового середовища продукції проекту
- 4.5 Розробка концепції маркетингу
- 4.6 Втілення маркетингових заходів

Практичне заняття 3 Технічний аналіз

- 5.1 Мета та завдання технічного аналізу
- 5.2 Етапи проведення робіт з технічного аналізу проектів
- 5.3 Визначення місцезнаходження проекту та обґрунтування вибору масштабу проекту
- 5.4 Вибір технології виробництва, устаткування
- 5.5 Ідентифікація інфраструктури об'єкта проектування
- 5.6 Організація підготовки та здійснення проекту

Семінарське заняття 3 Екологічний аналіз

- 6.1 Мета і суть екологічного аналізу
- 6.2 Цілі екологічного аналізу
- 6.3 Зміст робіт з екологічного аналізу
- 6.4 Типи впливу проекту на навколишнє середовище
- 6.5 Загальнозастосовні методики
- 6.6 Потенційно застосовні методики

Семінарське заняття 4 Інституційний аналіз

- 7.1 Мета, завдання та методи інституційного аналізу
- 7.2 Елементи інституційного аналізу

7.3 Методичний інструментарій, який використовують при проведенні інституційного аналізу

7.4 Зовнішні фактори, що впливають на організацію проекту

7.5 Внутрішнє середовище проекту

7.6 Аналіз організаційної структури за формальними та неформальними критеріями

Семінарське заняття 5 Соціальний аналіз

8.1 Мета і зміст соціального аналізу.

8.2 Соціальне середовище проекту.

8.3 Характеристика населення проекту.

8.4 Проектування соціокультурного середовища проекту.

8.5 Залучення населення до роботи по проекту.

8.6 Індикатори соціального розвитку

Практичне заняття 4 Фінансовий та економічний аналіз

9.1 Оцінка фінансового стану і фінансових результатів діяльності фірми

9.2 Джерела фінансування та розрахунок бюджету проекту

9.3 Фінансове планування в проектному аналізі.

9.4 Оцінка економічної привабливості проекту

9.5 Визначення економічної ефективності проекту

9.6 Оцінка впливу проекту на економіку країни

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Опрацювання матеріалу лекцій, засвоєння термінів термінологічного словника – 27 годин (по 1,5 години на кожну лекцію).

Підготовка до семінарських занять – 27 годин (по 1,5 години на кожне заняття):

- опрацювання основної літератури;
- підготовка відповідей на основні питання;
- обміркування питань для обговорення;
- опрацювання питань, винесених на самостійну підготовку;
- виконання завдань для самоперевірки знань.

Підготовка до підсумкового контролю змістових модулів – 18 годин (ПМК1 – 8 годин, ПМК 2 – 10 години).

Питання, які винесені на самопідготовку

Тема 1.

1. В чому полягає сутність структуризації проекту, які її завдання та методи?
2. Розкажіть про передінвестиційний аналіз інвестиційного проекту.

Тема 2.

1. Чим відрізняються підходи Всесвітнього банку та ЮНІДО до визначення циклу проекту?

Тема 3.

1. Як поділяються витрати за інвестиційним проектом?
2. Чим визначається співвідношення між статтями поточних витрат інвестиційного проекту?
3. Як визначається точка беззбитковості? Для чого?
4. Для чого розраховується коефіцієнт маржинального доходу? Яким чином?
5. Що має собою запас міцності?

Тема 4.

1. Дайте характеристику та призначення етапів розробки маркетингової концепції.
2. Які основні чинники впливають на розробку маркетингової стратегії?
3. Яке призначення розробки комплексу маркетингу?
4. Які розділи має план маркетингу?

Тема 5.

1. Яке значення має інфраструктура проекту при технічній оцінці останнього?
2. Розкажіть про основні компоненти підготовчої роботи по проекту.

Тема 6.

1. З чого треба починати, оцінюючи екологічні наслідки проекту?
2. Як практикують вигоди та виграти в екологічному аналізі?
3. Що таке прийом "уявного" ринку?
4. Що треба знати для використання прийому "зміна продуктивності"?
5. Як вимірюється втрата доходу в екологічному аналізі?

Тема 7.

1. Що являє собою організаційна діяльність підприємства?
2. На яких принципах засновані цілі організації підприємства?
3. Дайте визначення структурного поділу організації.
4. Які принципи формування структури організації Вам відомі?
5. Розкажіть про розподіл видів діяльності у межах проекту по підрозділах.
6. Які принципи добору кадрів вам відомі?

Тема 8.

1. Які основні характеристики способу та рівня життя населення і якою мірою вони мають бути враховані при розробці проекту?
2. Назвіть складові етнодемографічної характеристики населення.
3. Як подолати труднощі кількісної оцінки соціальних результатів проекту?
4. Які є методи підвищення соціальної активності населення?
5. Що означає прийнятність проекту для місцевої культури?

Тема 9.

1. Відміна економічної привабливості та економічної ефективності.
2. Які основні етапи визначення економічної привабливості проекту?
3. Причини використання альтернативної вартості в економічному аналізі.
4. Мета і призначення балансу грошових потоків.
5. Основні показники ефективного проекту.

7. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА

Індивідуальна робота передбачає виконання конкретизованого завдання у письмовій формі, яка підлягає самостійному оцінюванню:

- складання кросвордів, ребусів тощо (з використанням 15-20 категорій курсу);
- розрахункове завдання.

З кожного змістового модуля студент може виконати тільки один вид індивідуальної роботи за власним вибором.

Розрахункові завдання

ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ ПРОЕКТУ

І Розподіліть запропоновані види діяльності по фазах та стадіях проекту в послідовності його здійснення (за підходами ЮНІДО та Всесвітнього банку).

Види діяльності:

1. Здійснення контролю за виконанням проекту.
2. Визначення альтернативних способів досягнення мети проекту та їх оцінка.
3. Обговорення умов кредитування.
4. Інформація про національний план розвитку, державну політику пріоритетів у різних секторах економіки.
5. Звіт про завершення проекту.
6. Укладання контрактів та будівельно-монтажні й пусконаладжувальні роботи.
7. Визначення існуючого рівня виробництва, імпорту проекрованої продукції та попиту.

8. Оголошення про проведення торгів.
9. Оцінка екологічної припустимості.
10. Введення об'єкта в експлуатацію.
11. Уточнення часових меж проекту.
12. Календарне планування будівельних робіт.
13. Оцінка інституційної припустимості інвестиційної пропозиції.
14. Виробництво товару та його реалізація.
15. Відбір можливих для використання технологій.
16. Оцінка доцільності проекту з технічного, комерційного, економічного, фінансового та організаційного поглядів.
17. Діагностика об'єкта, що інвестується.
18. Визначення конкретних завдань проекту.
19. Отримання дозволу на купівлю чи оренду землі.
20. Оцінка доцільності проекту.
21. Визначення масштабів проекту.
22. Підготовка будівельної документації.
23. Набір і навчання персоналу.
24. Розподіл першого випуску продукції.
25. Оцінка потенційних можливостей регіону та його інвестиційного клімату.

II Визначте мету, межі та інші ознаки проекту побудови готельного комплексу у великому місті. Визначте базові роботи, які необхідно виконати у передінвестиційній, інвестиційній та експлуатаційних фазах.

III Упорядкуйте такі види робіт за фазами, стадіями та етапами життєвого циклу проекту:

Види робіт	Черговість	Фаза	Стадія	Етап
Календарне планування будівельних робіт				
Прогнозування попиту на ринку з урахуванням очікуваного проникнення на ринок				
Підготовка території будівництва				
Визначення альтернативних способів досягнення мети проекту				
Ідентифікація початкової і досягнутої мети				
Оцінка можливостей, пов'язаних з використанням ресурсів або продукції				
Вивчення місця розміщення об'єкта інвестиційного проекту (альтернативні варіанти)				
Визначення існуючого рівня національного виробництва				
Попередній відбір можливих постачальників				
Діагностика інвестованого об'єкта				

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

1. Проект шиття жіночих костюмів передбачає на виробництво одного костюма витрати тканини та аксесуарів на суму 45 грн. За кожен костюм швачка отримує 15 грн., витрати на утримання та експлуатацію устаткування, інші загальнофірмові витрати — 80 тис. грн. на рік. Планова ціна реалізації костюма - 110 грн.

Скільки потрібно виробляти костюмів, щоб звільнити зону збиткового виробництва? Скільки потрібно шити костюмів для того, щоб річний обсяг прибутку досяг 40 тис. грн.? Виконайте аналіз динамічності проекту, якщо підприємство планує довести обсяг випуску продукції до 250 тис. одиниць на рік, провівши рекламну кампанію з бюджетом 30 тис. грн. Проілюструйте рішення графічно.

2. Розглядається можливість реалізації інвестиційного проекту. За підрахунками фахівців була розроблена таблиця витрат та доходів, пов'язаних з реалізацією проекту:

РІК	ВИТРАТИ	ВИГОДИ
1	0.5	-
2	2.1	0.4
3	3.7	0.7
4	3.7	1.3
5	2.0	1.9
6	0.5	2.2
7 - 30	0.5	2.6
ВСЬОГО	24.5	68.9

Визначте доцільність здійснення проекту за критеріями чистої поточної вартості, рентабельності інвестицій, терміну окупності проекту, якщо реальна ставка прибутковості інвестицій 10%, очікуваний темп інфляції - 10% на рік. Чи зміниться Ваше рішення, якщо реальна ставка зросте до 18%?

Визначте внутрішню норму рентабельності інвестицій. Побудуйте фінансовий профіль проекту за різними сценаріями. Прокоментуйте отримані дані.

3. Виконайте аналіз чутливості інвестиційного проекту, визначте найважливіші змінні проекту, їх граничне значення, допустимі зміни та рейтинг впливу на результативну кількість. Передбачається, що початкові інвестиції

проекту - 2 млн. грн., ціна реалізації - 50 грн., витрати на оплату праці у розрахунку на одиницю продукції 15 грн., матеріальні витрати - 10 грн., з яких витрати на електроенергію - 8 грн. При нормальному завантаженні виробничих потужностей підприємство зможе виробляти 600 тис. виробів на рік. Термін реалізації проекту 8 років, дисконтна ставка - 12%.

4. Інвестор має таку інформацію щодо можливого обсягу продажів нового продукту і відповідних ймовірностей

Можлива реакція ринку	Обсяг продажів (од. тов.)	Ймовірності
Низький рівень сприймання	10	0.1
Середній рівень	30	0.3
Високий рівень	45	0.4
Дуже високий рівень	60	0.2

- а) яке очікуване значення продажу нового продукту?
- б) яке стандартне відхилення?

5. Фірма-розробник вугільних родовищ аналізує два взаємовиключні інвестиційні проекти - купівлю родовища А або В. Вугільне родовище А потребує початкових інвестицій \$ 1000000, очікувані значення грошових потоків від його розробки - \$ 200000 щорічно з 5-го по 15-й рік і \$ 400000 щорічно з 16-го по 25-й рік. Початкові інвестиції в родовище В - \$ 1200000, очікувані грошові потоки - \$ 150000 протягом 25 років. Вартість капіталу -10%.

а) який інвестиційний проект має бути реалізований?

б) якщо ризикованість проекту В висока і до середньоризикової вартості капіталу 10% додається премія за ризик 5%, то чи змінюється інвестиційне рішення?

6. Розглядаються два інвестиційні проекти з п'ятирічним строком життя. Перший, проект А, можна віднести до категорії - модифікація існуючої виробничої лінії, другий, проект В, - виробництво, не пов'язане з існуючим.

Проекти оцінюються на основі аналізу ризику і розрахунку дисконтної ставки. Суми очікуваних грошових потоків від проектів подані в таблиці.

Рік	Проект А	Проект В
0	-250000	-400000
1	30000	135000
2	40000	135000
3	50000	135000
4	90000	135000

Необхідний рівень доходності залежно від класу ризику проекту розподіляється таким чином:

Клас ризику проекту	Необхідний рівень доходності, %
Модифікація або розширення існуючої виробничої лінії	15
Проект, не пов'язаний з існуючим виробництвом	18
Дослідні й пошукові програми	20

Визначте NPV проектів з урахуванням ризику

КОМЕРЦІЙНИЙ АНАЛІЗ

Ситуація. Вивчається можливість реалізації проекту здійснення переробки овочів та фруктів. Продуктом проекту є товари:

- 1) овочеві сухі порошки,
- 2) високодисперсні овочеві й фруктові пасти,
- 3) концентровані фруктові соки.

**Структура середньорічного споживання порошків,
паст та соків у різних країнах**

	Порошки	Паста	Соки
Росія	60,9/920	138,4/780	400,1/630
Україна	24,5	40,2	52,7
Молдова	12,4	3,6	29,4
Німеччина	35,9	70,5	128,5
Іспанія	12,3	34,5	90,0
Перу	23,0	45,4	37,9

Головні постачальники аналогічного продукту:

а) у країнах СНД:

у Росії — Мінсільгосспром РФ — 30 %, “United Vegetables” — 20 %, С.Л.Т. — 31 %, приватні господарства — 9 % кожного продукту,

в Україні — Міністерство агропромислового комплексу — 50 %, “Ю.В.” — 11 %, С.Л.Т. — 9 %, приватні господарства — 20 % кожного продукту,

у Молдові — немає даних,

б) в інших країнах:

у Німеччині імпорту забезпечує 71 % кожного продукту,

в Іспанії — 59 % кожного продукту,

у Перу — 41 % кожного продукту.

Внутрішні виробники поставляють 21 % в кожній країні.

Великі відомі оптові покупці:

а) у країнах СНД:

у Росії — армія, Росагробізнес, фірми “Агрикоп”, “Фолгат”; в Україні — армія, асоціація “Україна”, об'єднання “Славутич”; у Молдові — немає даних,

б) в інших країнах:

у Німеччині — “Айнтрахт ГМБХ”,

в Іспанії — “Естер & Рокас”,

у Перу — міністерство внутрішніх територій.

Постачальник комплексу обладнання по переробці — “І.Т.М. ПЛЮС ГМБХ”, Дюссельдорф, Німеччина.

Постачальники сировини — немає даних.

Постачальник консервантів — концерн “Ферранті”, Мілан, Італія.

Транспорт — в Україні та за кордоном залучено транспортний концерн “Каштан”, Київ.

Головна умова інвестора — максимально швидка окупність проекту і максимально тривале перебування товару на ринку (не менше 7 років).

Продаж пробних партій продукції, аналіз цін конкурентів та опитування оптових покупців виявили таку залежність “ціна/ попит” за рік:

Попит на порошки, фруктові пасти та соки

1. Порошки						
Ціна, дол./т.	1000	800	300	100	50	30
Попит, тис. т.	5	10	12	15	20	30
2. Пасти						
Ціна, дол./т.	1000	700	500	100	50	40
Попит, тис.т.	2	3	3,5	4	10	30
3. Соки						
Ціна, дол./т.	1000	700	520	200	100	50
Попит, тис.т.	1	2	4	5	10	30

Середні витрати — 70 % від оптової ціни по кожному продукту. Можливе застосування знижок у розмірі 2 % при сплаті 50 % авансу через 10 днів до конкретного строку поставки першої партії.

Умови оплати — безвідкличний акредитив строком на 30 днів. Надбавка 1 % за товарний кредит строком на 60 днів.

Продукція відповідає вимогам групи стандартів:

- а) за нормативними показниками,
- б) за смаковими та органолептичними показниками,
- в) за процентним вмістом іонів важких металів.
- г) за гарантованими термінами зберігання.
- д) за умовами зберігання.

Прогнозована ціна в середньому на 8-14 % нижча за ринкову. Продукти містять екстракти цілющих рослин з гарантованими лікарськими властивостями. Розфасування передбачається в 0,5 та 1-літрові стандартні європакети виробництва фірми WEMEX, Фінляндія. Майбутнє підприємство не має мережі власних крамниць. Складські площі для зберігання готової продукції відсутні. Передбачається підготовка відеофільмів, фірмового забарвлення упаковки, видання буклетів, демонстрація 1-3-хвилинних телевізійних роликів, виготовлення рекламних щитів, публікація в газетах статей про цілющі властивості продукції та плани нового підприємства. Планується щорічна участь у роботі виставок-ярмарок у Лейпцигу, Санкт-Петербурзі, Лісабоні й Києві. Передбачається погодити цілі й засоби в заходах по просуванню продукції.

Проаналізуйте ситуацію з точки зору маркетингового аналізу проекту за такою схемою:

1. Умови ринку
 - 1.1. Продукція
 - 1.2. Споживчі характеристики продукції
 - 1.3. Показники конкурентів
 - 1.4. Перелік споживачів
2. Застосовані методи прогнозування збуту
3. Метод ціноутворення з урахуванням вимог інвестора

4. Побудова графіку “ціна-попит” по кожному виду продукції
5. Визначення можливостей використання знижок та надбавок
6. Оцінка можливості зміни ціни в майбутньому
7. Класифікація можливих каналів руху товару та їх характеристика
8. Класифікація передбачуваних методів просування продукції. Приклади рекламних заходів
9. Розробка своїх варіантів (деталей варіантів) аналізу ринку та маркетингових заходів.

ТЕХНІЧНИЙ АНАЛІЗ

1. У світовому господарству деякі види виробництв, приміром автомобілебудування, суднобудування, нафтопереробка, існують у вигляді великих підприємств з тисячами працівників, зайнятих на одному заводі, а інші, скажімо швейні, парфумерні, галантерейні фабрики, існують здебільшого у вигляді дрібних підприємств. Проаналізуйте шість названих підприємств з цього погляду і обґрунтуйте масштаб виробництва у цих випадках.

2. Українська промисловість спроможна виробляти 22 млн т цементу за рік, але у 1993 р. його виробництво становило лише 14,2 млн т, а у 1994 р. ще менше. Чим викликана невідповідність масштабів виробництва технічним можливостям України:

- а) екологічними обмеженнями,
- б) нестачею сировини,
- в) обмеженістю платоспроможного попиту на українському ринку,
- г) якимись іншими причинами?

3. У країнах СНД останніми роками набула поширення практика застосування в харчовій промисловості обладнання, яке пропрацювало по 3-4 роки **на** західних підприємствах. Обґрунтовуючи такий вибір технологічного обладнання, дайте відповіді **на** такі запитання (так/ні):

- а) у харчовій промисловості технічний прогрес такий швидкий, **що** обладнання застаріває за 4-4,2 року,
- б) основний ринок збуту харчової продукції:
 - знаходиться в Західній Європі і дуже перенасичений,
 - знаходиться в країнах СНД,
- в) ціни на раніше уживане обладнання істотно не різняться від цін на нове.

4. Ви готуєте інвестиційний проект для створення фабрики корпусних меблів в Україні спільно з партнером із Західної Європи. Яким має бути вклад західного партнера і що можна одержати від українських підприємств або від СНД?

- а) сировину (дерево, лак, фурнітуру),
- б) обладнання,

- в) конструкції (дизайнерські розробки),
- г) торгову марку.

5. Вам треба обґрунтувати вибір обладнання для молочного заводу в Україні. Що ви зробите і чому?

- а) робитимете вибір самостійно,
- б) запросите спеціаліста з фірми, що виробляє обладнання,
- в) запросите спеціаліста одного з українських молокозаводів,
- г) запросите спеціаліста з якогось західного молокозаводу,
- д) запросите спеціаліста з консультаційної фірми.

6. При аналізі можливості створення в Україні спільного підприємства з виробництва вогнетривкого шамоту, який проводили інженери однієї із західних фірм, виявилось, що сировина (каолін) в українському родовищі є не гіршою, ніж у родовищах, розроблюваних західними компаніями, але якість продукції помітно гірша. Західні інженери швидко виявили причину низької якості продукції - незадовільну підготовку сировини до випалювання. Усунення цього недоліку потребує дуже невеликих інвестицій, проте українське підприємство і не збиралося усувати цей недолік. Чому, на вашу думку, склалася така ситуація?

7. Накресліть схему виробничих потоків процесу приготування смаженої картоплі, відобразивши в ній такі операції:

- а) очищення картоплі,
- б) миття картоплі,
- в) шинкування картоплі,
- г) розігрівання олії на сковороді,
- д) висипання картоплі на сковороду,
- е) посипання картоплі сіллю,
- ж) смаження з періодичним перемішуванням,
- з) висипання готової картоплі у тарілку.

8. Які роботи при виконанні інвестиційного проекту рекомендується доручати спеціалізованим підприємствам?

9. До складу інвестиційних витрат входять:

- а) вартість спорудження будівель,
- б) амортизація обладнання,
- в) оплата "ноу-хау".

Який з видів витрат зазначено неправильно?

10. Наведіть повний перелік витрат, пов'язаних з придбанням імпортного обладнання при здійсненні інвестиційного проекту. Умови поставки: морським транспортом на умовах FOB. Обладнання поставляється як внесок до статутного капіталу.

11. До поточних витрат виробництва та збуту включаються:

- а) вартість матеріалів,
- б) заробітна платня робітників,
- в) амортизаційні відрахування,
- г) витрати на оплату ліцензій.

Який з видів витрат зазначено помилково?

12. В Україні з 1991 по 1994 рр. різко зросли ціни на енергоносії, причому їх зростання значно випереджало зростання цін на інші елементи собівартості. Як, на вашу думку, ця обставина може вплинути на вибір технології виробництва стінових будівельних матеріалів?

- а) це не впливає на вибір технології,
- б) перевагу дістануть технології виготовлення без випалювальних стінових матеріалів,
- в) перевагу дістануть технології виготовлення випаленої цегли.

13. У чому різниця між прямими і непрямими витратами виробництва?

14. Ви готуєте інвестиційний проект виробництва устаткування для садівників-аматорів і для підсобних домашніх господарств. Які витрати вам треба буде врахувати для забезпечення просування товарів на ринок у нинішніх умовах України?

15. Ви вирішили побудувати у себе на садовій ділянці альтанку. Зробіть сітковий графік виконання цього проекту (без розрахунку часових характеристик), включивши до його складу, зокрема, такі роботи:

- підготовка ескізів,
- винесення в натуру,
- риття ям під фундамент,
- закупівля матеріалів,
- доставка матеріалів на ділянку,
- закладання фундаменту,
- встановлення каркасу,
- настилення підлоги,
- виготовлення деталей поручнів, лавочок і столу,
- встановлення поручнів,
- складання лавочок і столу,
- фарбування.

ЕКОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

1. Наведіть приклад використання методу альтернативної вартості в екологічному аналізі.

2. Чи передбачає методика, заснована на превентивних витратах, наявність вторинних вигод?

3. Вихідний рівень гаданої шкоди - \$ 1,5 млн., витрати на зниження шкоди - \$ 0,7 млн. На скільки треба знизити витрати, щоб вигоди від певного рівня якості довколишнього середовища були мінімальні?

4. Чи розглядається в методиках із застосуванням ринкових цін стан довколишнього середовища як фактор виробництва?

5. Чи достатньо при використанні методики зміни продуктивності визначити її зміну в самому проекті?

ІНСТИТУЦІЙНИЙ АНАЛІЗ

1. Аналізуючи організаційну структуру підприємства, яке створюватиметься під проект розвитку Запорізького титаномагнієвого комбінату, акції якого хочете придбати, ви виявляєте, що принцип єдності мети порушено: керівництво комбінату не має чітко сформульованої мети проекту. Існує п'ять варіантів цілей:

а) організація промислового виробництва полікристалічного кремнію для задоволення потреб вітчизняних і зарубіжних споживачів,

б) задоволення потреб у кремнії та кремнієвмісних сполуках для мікроелектроніки, силової електроніки та сонячної енергетики в різних країнах світу,

в) одержання \$ 5,2 мли. прибутку щорічно від реалізації полікремнію,

г) виробництво 250 т полікремнію на рік,

д) використання виробничих потужностей комбінату для забезпечення зайнятості персоналу.

Виберіть мету, уточніть її і структуруйте так, щоб кожному учасникові проекту було ясно, що він одержить в результаті реалізації проекту.

2. Ви хочете створити фірму, яка займатиметься наданням послуг по розробці бізнес-планів.

Метою фірми є одержання прибутку від надання послуг. Небажаними наслідками є те, що найнятий вами персонал відволікається на виконання інших робіт поза вашою фірмою, а також те, що інтереси співробітників фірми, які можуть і хочуть якнайбільше заробити на виконанні замовлень, заходять у суперечність з інтересами самої фірми. Щоб зробити організацію ефективною, ви:

а) залучите лише вузьких фахівців у галузі маркетингу, виробництва і фінансів, аби їхні інтереси не перетиналися,

б) під загрозою звільнення заборонити їм працювати на інші фірми і спілкуватися один з одним,

в) пообіцяйте їм компенсувати недоодержаний дохід, якщо вони працюватимуть тільки на вас,

г) у кожному конкретному випадку чітко розподілятимете роботу "під проект" (замовлення) і ставитимете часові й грошові рамки його виконання.

3. Як відомо, принцип діапазону управління у вигляді математичної формули виразив учений Грайкунас. Вона говорить: можлива кількість посадових зв'язків дорівнює $p \{2^{n-1} + (n-1)\}$, де n - кількість підлеглих.

Відомо, що при кількості посадових зв'язків, що перевищує 1000, група стає некерованою.

Визначте найбільшу кількість підлеглих, яка може бути в одного начальника.

4. Процес організації вимагає виконання ряду послідовних етапів, наведених нижче, але не в такій черговості. Розставте їх у послідовності.

а) групування видів діяльності з огляду на максимально ефективне використання наявних матеріальних і людських ресурсів,

б) розробка планів і напрямів роботи,

в) взаємоузгодження груп через посадові зв'язки та система інформаційного забезпечення,

г) встановлення завдань підприємства,

д) виявлення і класифікація видів діяльності, необхідних для здійснення планів і напрямів роботи,

е) надання керівникові кожної групи повноважень, необхідних для її продуктивної роботи.

5. Ви добираєте керівників відділів заготівель, виробництва, збуту, фінансів і кадрів. Які критерії добору звичайно використовують фірми:

а) професійний досвід,

б) освіту,

в) знання мови,

г) наявність зв'язків,

д) уміння керувати автомобілем,

е) комунікабельність,

ж) здатність до логічного аналізу,

з) чесність.

Визначте три головних критерії з цього списку для кожної з посад.

ФІНАНСОВИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ

1. Визначте, чи прийнятні умови фінансування проекту на основі наведених у таблиці даних.

Умови фінансування

Власні кошти нашої фірми вкладаються у вигляді матеріальних активів — 2550 тис. дол., нематеріальних активів — 500 тис. дол., грошових коштів за рахунок нагромадженого прибутку — 50 тис. доларів.

Всього капітальних витрат — 10100

Капітальні витрати проекту, тис. дол.

Статті	Рік 1	Рік 2	Рік 3
0. Передінвестиційні дослідження та підготовчі роботи	50	300	
1. Купівля землі, підготовка та освоєння земельної ділянки	100		
2. Будівництво, будівлі й споруди	750	460	140
3. Машини та обладнання	1900	5000	
3.1. з них автомобільний транспорт, меблі, побутові електронні, оптичні, електромеханічні прилади й інструменти	1000		
4. Захист довколишнього середовища			
5. Технологія	500		
6. Накладні витрати	170	310	420
РАЗОМ капітальні витрати	3470	6070	560

У тому числі грошові капітальні витрати

Статті	Рік 1	Рік 2	Рік 3
0. Передінвестиційні дослідження та підготовчі роботи	50	300	
1. Купівля землі, підготовка та освоєння земельної ділянки	100		
2. Будівництво, будівлі й споруди	50	460	140
3. Машини та обладнання		5000	
4. Захист довколишнього середовища			
5. Технологія			
6. Накладні витрати	170	310	420
РАЗОМ капітальні витрати	370	6070	560

Примітка. Іноземний інвестор вкладе в другому році на купівлю обладнання 5000 тис. доларів США.

Кредит українського банку 2000 тис. дол. на 5 років під 12% річних з виплатою процентів щорічно з другого року проекту і поверненням кредиту на 6 році (в рік повернення кредиту додатково виплачується 7%).

Дивіденди на вкладені власні кошти передбачено у розмірі 15% щорічно на весь вкладений капітал з виплатою з 3-го року.

Іноземному інвесторові, який вкладає 5000 тис. дол., пропонується повернення вкладених коштів з 4-го року.

2. Певна фірма розглядає інвестиційний проект, який потребує початкових інвестицій \$110 тис.

Припустимо, що на основі аналізу ринку, проектного ризику і можливих джерел фінансування вдалося одержати таку інформацію:

- 1) середньоринкова доходність становить $K_m=15\%$,
- 2) рівень систематичного ризику проекту $\beta_p=1,9\%$,
- 3) капітал може бути залучений за рахунок кредитів банку і коштів, які інвестори готові вкласти в прості акції,

4) банк готовий надати кредит \$66.000 з річною ставкою процентів $K_d=12\%$ (вважатимемо, що тут уже враховано поправку на податки),

5) $K_s=K_{rf}+(K_m-K_{rf})\times\beta_p$, де K_{rf} - дисконтна ставка без урахування ризику.

Розрахувати WACC (середньозважену вартість капіталу), дисконтну ставку з урахуванням ризику K , NPV проекту і зробити висновок, має проект бути прийнятий чи відхилений чи треба передбачити умови залучення та структуру капіталу.

3. Підприємству для здійснення інвестиційного проекту потрібно 10 млн доларів. У таблиці наведено структуру капіталу різних варіантів проекту. Який із запропонованих варіантів слід вибрати?

Структура капіталу різних варіантів проекту

Показники	Варіант					
	Один. виміру	1	2	3	4	5
Загальна сума інвестиційних ресурсів:		10000	10000	10000	10000	10000
в тому числі:						
▪ власний капітал	тис. USD	10000		5000	7000	3000
▪ позичковий капітал (довгостроковий кредит)			10000	5000	3000	7000
Рентабельність власного капіталу	%	25	25	25	25	25
Ставка процентів за кредит	%	20	20	20	20	20

Розрахуйте коефіцієнт заборгованості та ефект фінансового ліверіджу. Чи зміниться вибір оптимальної структури капіталу, якщо ставка процентів за кредит знизиться до 15%?

4. Підприємство X вирішило здійснити проект по організації виробництва та продажу продукції А. Строк проекту — 5 років. Які розрахунки необхідно виконати при підготовці фінансового плану.

5. За наведеними нижче даними обґрунтуйте доцільність реалізації проекту.

1. Вихідні дані для розрахунку обсягу продажів:

Обсяг виробництва, одиниці:

Рік 1	Рік 2	Рік 3	Рік 4	Рік 5
0	4.500	4.500	4.500	4.500

Фізичний обсяг реалізації, одиниці:

Рік 1	Рік 2	Рік 3	Рік 4	Рік 5
0	4.000	4.500	4.500	4.500

Ціна одиниці продукції — \$ 1.000

Товар обкладається ПДВ та акцизним збором (10%).

Оплата відвантаженої продукції — по факту.

Розрахувати виручку від реалізації та чистий обсяг продажів.

2. Вихідні дані для розрахунку капітальних витрат:

Будівельно-монтажні роботи — \$ 1.300 тис.

Обладнання — \$ 700 тис.

Накладні витрати — \$ 150 тис.

Всі витрати буде здійснено в першому році проекту.

Розрахувати загальний обсяг капітальних витрат.

3. Вихідні дані для розрахунку прямих поточних витрат:

Прямі матеріальні витрати — \$ 125 на од. продукції

Заробітна плата -\$62,5 на од. продукції

Додаткові виплати в рахунок оплати праці плануються в розмірі 9% від заробітної плати.

Розрахувати загальний обсяг прямих поточних витрат для кожного року проекту.

4. Вихідні дані для розрахунку амортизації:

Обладнання відноситься до третьої групи

Розрахувати загальний обсяг амортизації для кожного року проекту.

5. Вихідні дані для розрахунку операційних витрат:

Рентні платежі — \$ 50 тис.

Збори в Державний інноваційний фонд — 1% від чистого обсягу продажів

Виплата процентів за короткострокові кредити банків — \$ 50 тис.

Виплата процентів за довгостроковий кредит банку — 15% від загальної суми кредиту (\$1,5 млн) із сплатою в другому році

Маркетингові витрати — \$ 500 тис.

Витрати на обслуговування виробничого процесу — \$ 400 тис.

Оплата послуг зв'язку та банків — \$ 80 тис.

Оплата аудиторських послуг — \$ 50 тис.

Оплата комунальних послуг — \$ 60 тис.

Оплата ремонтно-сервісних послуг — \$ 55 тис.

Офісно-господарські витрати — \$ 100 тис.

Представницькі витрати — 2% виручки від реалізації

Витрати на відрядження — \$ 50 тис.

Позавиробничі витрати — \$ 140 тис.

Розрахувати загальний обсяг операційних витрат для кожного року проекту.

6. Узагальнити розрахунки поточних витрат на виробництво та збут продукції в таблиці.

7. Розрахувати точку беззбитковості по проекту з розрахунку на неповний і повний (проектний) обсяг продажів.

8. Розрахувати план прибутку і баланс грошових потоків, використовуючи наявні дані, а також такі показники:

Податок на прибуток — 30%, земельний податок — \$ 20 тис.

Доходи від участі в діяльності інших підприємств (нараховані у вигляді процентів на акції) — \$ 250 тис. щорічно

Доходи від реалізації матеріальних цінностей та майна, залишкова вартість яких \$ 200 тис. — 300 тис. в другому році проекту

Продаж цінних паперів залученим інвесторам — \$ 1 млн. у першому році проекту. Дивіденди залученим інвесторам — 10% виплачуватимуться з наступного за відкритою передплатою на акції року

На першому році проекту планується погасити дебіторську заборгованість на суму \$ 1.660 тис.

У першому році проекту планується одержати довгостроковий кредит банку (повернення з другого року проекту рівними частками протягом трьох років) — \$ 1,5 млн. трьома траншами: перший рік — \$ 0,5 млн., другий — \$ 0,5 млн., третій — \$ 0,5 млн.

Процент по довгостроковому кредиту банку — 15% із сплатою в другому році

Виплати по раніше взятому довгостроковому кредиту банку — \$ 1 млн. в першому році

Грошові кошти на початок першого року — \$ 1,689 тис.

Тимчасово вільні грошові кошти \$ 0,5 млн. в другому році розміщено на депозит під 20% з виплатою з третього року проекту

Фінансовий резерв — 10% від грошових витрат

9. Розрахувати мінімально необхідну суму грошових коштів в обороті (МСД) для другого й третього року проекту, якщо цикл обороту коштів дорівнює 60.

10. Розрахувати загальну суму податків, зборів і відрахувань, які необхідно буде сплатити у зв'язку з реалізацією проекту.

11. Розробити план залучення капіталу і схему повернення вкладених коштів у часі за нижченаведеними формами і зробити висновки.

12. Рекомбінувати національний бухгалтерський баланс України підприємства X в агрегований, придатний для аналізу показників ліквідності й заборгованості за наведеною у таблиці формою.

Баланс підприємства Х

Показники	На початок першого року проекту (\$ тис.)
АКТИВ	13,776
I Основні засоби та інші позаоборотні активи	3,961
010 Основні засоби по залишковій вартості	2,397
030 Незавершені капітальні вкладення	207
040 Довгострокові капітальні вкладення	1,352
050 Розрахунки з учасниками	5
II. Запаси і витрати	1,103
080 Виробничі запаси	392
110 Незавершене виробництво	182
120 Витрати майбутніх періодів	145
130 Готова продукція	384
III. Грошові кошти, розрахунки та інші активи	8,712
170 Розрахунки з дебіторами за товари, роботи, послуги, строк оплати яких не настав	4,198
200 Розрахунки з бюджетом	81
230 Розрахунки з дочірніми підприємствами	64
240 Розрахунки з іншими дебіторами	2,680
280 Валютний рахунок	1,689
ПАСИВ	13,776
I. Джерела власних і прирівняних до них коштів	3,307
400 Статутний фонд	764
410 Резервний фонд	191
430 Спеціальні фонди і цільове фінансування	1,624
440 Амортизаційний фонд	207
460 Резерв наступних виплат і платежів	382
470 Нерозподілений прибуток минулих років	0
480 Нерозподілений прибуток поточного року	139
II. Довгострокові пасиви	5,101
500 Довгострокові кредити банків	4,563
510 Довгострокові позикові кошти	538
III. Розрахунки та інші пасиви	5,368
600 Короткострокові кредити банків	1,518
630 Розрахунки з кредиторами за товари, роботи й послуги, строк оплати яких не настав	2,363
670 Розрахунки з бюджетом	60
710 Розрахунки з дочірніми підприємствами	67
720 Розрахунки з іншими кредиторами	1,360

13. Спрогнозуйте бухгалтерський баланс на основі нижченаведених операцій

Зміст операції	Зміна статей агрегованого балансу	Зміна статей агрегованого балансу	Сума
<p>Рік 1 Здійснено будівельно-монтажні роботи Встановлено обладнання Здійснено накладні витрати Погашено дебіторську заборгованість, в т.ч. за товари по інших рахунках Продано цінні папери залученим акціонерам Одержано доходи від участі в діяльності інших підприємств Погашено раніше одержаний довгостроковий кредит банку Одержано довгостроковий кредит банку Списано витрати майбутніх періодів Нерозподілений прибуток минулого року приєднано до власного капіталу Відображено оплату за рахунок фінансового резерву</p> <p>Рік 2 Нараховано й списано амортизацію основних фондів Реалізовано матеріальні цінності й майно Нараховано дивіденди залученим акціонерам Виплачено дивіденди залученим акціонерам Одержано довгостроковий кредит банку Погашено раніше одержаний транш у рахунок довгострокового кредиту банку Виплачено проценти по довгостроковому кредиту банку Виплачено проценти по короткострокових кредитах Виручку від реалізації зараховано на рахунок Списано й покрито прямі матеріальні витрати Списано й покрито прямі трудові витрати</p>			

Зміст операції	Зміна статей агрегованого балансу	Зміна статей агрегованого балансу	Сума
<p>Списано й покрито загальні витрати</p> <p>Нараховано і сплачено податок на додану вартість та акцизний збір</p> <p>Нараховано і сплачено податки на прибуток та земельний податок</p> <p>Різницю по рахунку "Реалізація" відображено як нерозподілений прибуток</p> <p>Одержано доходи від участі в діяльності інших підприємств</p> <p>Залишок нерозподіленого прибутку минулого року приєднано до власного капіталу, а поточного року — не використано</p> <p>Тимчасово вільні кошти розміщено як депозит</p> <p>Засновники повністю розрахувалися по внесках у статутний фонд товарами</p> <p>Товарно-матеріальні запаси за рахунок одержаного кредиту під товари</p> <p>Списано витрати майбутніх періодів</p> <p>Відображено оплату за рахунок фінансового резерву</p>			

14. Розрахувати й порівняти показники ліквідності та фінансового ліверіджу за три роки проекту і зробити висновки.

15. Розрахувати й порівняти показники рентабельності і зробити висновки.

16. Розрахувати показники ефективності проекту NPV, якщо ставка дисконту 15%, та IRR і зробити висновки.

Рік	В Вигод и	С Витрат и	В-С	$\frac{1}{1,15^t}$	$\frac{(B-C)}{1,15^t}$	$\frac{1}{(1+IRR)^t}$	$\frac{1}{(1+IRR)^t}$
1		100		0,870			
2	100	200		0,756			
3	200	300		0,658			
4	300	200		0,572			
5	500	100		0,497			
Разом	1200	900					

17. Визначте тіньову цінність проекту в національній валюті, якщо поданий проект передбачає імпорт 40% комплектів загальних інвестиційних витратах.

Офіційний обмінний курс занижений на 15% і його величина дорівнює 12 гр. од. За оцінками спеціалістів, проект передбачає інвестиції в розмірі 430 млн. дол..

18. Визначте паритетну ціну імпорту та експорту технологічної лінії на основі таких даних:

вартість товарів "біля воріт" виробника дорівнює 70000 дол.,

величина місцевих зборів - 1000 дол.,

вартість страховки - 15000 дол.,

експортні мита - 2500 дол.,

експортні субсидії - 7000 дол.,

вартість транспортування всередині країни - 20000 дол.,

монтаж і налагодження устаткування оцінюються в 12 % від ціни,

офіційний валютний курсу країні встановлено нарівні 1 дол.: 15 гр. од. місцевої валюти, а премія до нього становить 20 %.

19. Україні встановився тіньовий курс місцевої валюти 1 дол.: 45 гр. од. Її офіційну вартість занижено на 30 %. Визначте офіційний курс валюти, величину премії та стандартний коефіцієнт перетворення.

20. Визначте величину споживчого надлишку, якщо в результаті реалізації проекту ціна на продукт знизилася на 5 % становить 140 гр. од., а обсяг споживання збільшився з 200 до 240 млн. шт. за рік. Проілюструйте свою відповідь графіком.

21. Визначте тіньову ціну металу, якщо його ціна в країні дорівнює 1300 гр. од. за 1 тону. Вартість транспортування на світовий ринок становить 15 % від внутрішньої ціни. Світова ціна металу — 120 дол. за 1 т. Стандартний коефіцієнт перетворення дорівнює 0,8. Офіційний курс місцевої валюти - 18 гр. од. за 1 дол. Як ви вважаєте, цей товар є імпортованим чи експортованим для країни.

22. Визначте перевідний коефіцієнт для імпортованої технологічної лінії вартістю 400 тис. гр. од., якщо її монтаж та налагодження вимагатиме 80 тис. гр. од., мито становить 30 % вартості, податок на продаж – 10 %, акцизний збір 15 %, величина транспортних витрат — 50 тис. гр. од. (економічна вартість яких становить 40 % від їх фінансової величини). Прокоментуйте одержаний результат.

23. Підприємство X вирішило здійснити проект по організації виробництва та продажу продукції А Строк проекту - 5 років. Які розрахунки необхідно виконати при підготовці фінансового плану?

8. НАУКОВА РОБОТА

Тематика наукових робіт студентів

1. Еволюція становлення управління проектами розвитку.
2. Базові теоретичні концепції та принципи управління проектами.
3. Загальне та різниця між проектом, планом і програмою.
4. Основні ознаки проекту.
5. Вигоди та витрати від реалізації проекту.
6. Підходи до поділу життєвого циклу проекту на фази та стадії.
7. Необхідність проведення та зміст передінвестиційних досліджень.
8. Необхідність проведення та зміст досліджень в інвестиційній та експлуатаційній фазах.
9. Особливості визначення і використання альтернативної вартості у проектному аналізі.
10. Методичні підходи визначення альтернативної вартості таких ресурсів, як земля, праця, капітал.
11. Особливості визначення затрат у проектних розрахунках.
12. Поняття грошового потоку та його роль в оцінці інвестиційних проектів.
13. Роль амортизації при обґрунтуванні доцільності реалізації проекту.
14. Система критеріїв для оцінки та порівняння проектів за умов командної та ринкової системи господарювання.
15. Зміст, порядок розрахунку, переваги та недоліки, можливості застосування показників ефективності проектів.
16. Поняття фінансового профілю проекту, методи побудови і можливості його використання для оцінки проектів.
17. Особливості оцінки взаємодоповнюючих та взаємовиключаючих проектів.
18. Види і характер поведінки витрат за проектом.
19. Цілі та припущення проведення аналізу безбитковості.
20. Управлінські рішення в бюджетуванні капіталу.
21. Поняття ризику та невизначеності у проектному аналізі.
22. Методи оцінки ризиків інвестиційних проектів.
23. Показники і критерії оцінки ризиків проектів.
24. Вплив макроекономічної політики країни, техніко-технологічних процесів на межові обмеження аналізу ринку.
25. Мета і завдання проведення маркетингового (комерційного) аналізу проекту.
26. Особливості аналізу проектів, орієнтованих на міжнародні ринки.
27. Концепція попиту проекту у проектному аналізі.
28. Фактори впливу макросередовища на проектні рішення.
29. Мета і завдання проведення та складові технічного аналізу
30. Роль і місце інституційного аналізу при підготовці проектів.
31. Аналіз можливостей управлінської команди та функції менеджера проекту.
32. Характеристика трудовою потенціалу компанії та аналіз його відповідності вимогам проекту.
33. Критерії класифікації та типи впливів проектів на навколишнє середовище.

34. Проблеми вартісної оцінки впливу проекту на довкілля.
35. Методичні підходи до оцінки впливу проекту на довкілля.
36. Призначення соціального аналізу проекту.
37. Характеристика та основні складові соціального середовища проекту.
38. Проектування соціального оточення як складової соціального аналізу.
39. Основні методологічні підходи та інструментарій проведення фінансового аналізу проектів.
40. Види інвестиційних ресурсів, їх характеристика, вартість і можливість використання для різних проектів.
41. Критерії раціоналізації фінансових ресурсів проекту.
42. Припущення та правила прогнозування грошового потоку за проектом.
43. Економічна привабливість та економічна ефективність проектів.
44. Методичний інструментарій для визначення наявних вигод та витрат при проведенні економічного аналізу.
45. Поняття тіньового цінотворення, механізм визначення тіньових цін для окремих ресурсів проекту.
46. Програмне забезпечення процесу прийняття інвестиційних рішень.
47. Склад і функції учасників інвестиційного проекту.
48. Вплив інфляції на показники фінансової діяльності проекту.
49. Оцінка впливу проекту на економіку регіону (району, підприємства).
50. Регіональний інвестиційний клімат та його відображення в інвестиційному проектуванні.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- Лекції з метою актуалізації опорних знань, із застосуванням структурно-логічних схем, узагальнень, побудовою графіків, з використанням мультимедійних засобів;
- самостійна робота з підручником, опорним конспектом лекцій, довідковою літературою;
- відповідь на основні питання семінарського та практичного заняття;
- колективне обговорення проблемних питань;
- розв'язання завдань/задач практичного заняття;
- самостійна робота над виконанням завдань для самоперевірки знань;
- виконання завдань письмового поточного контролю по темі під час аудиторних занять;
- виконання індивідуального завдання;
- виконання наукової роботи.

10. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

- Поточне оцінювання на основі усного опитування;
- поточне оцінювання на основі короткої письмової роботи по темі під час аудиторних занять;
- модульний поточний контроль знань;

- оцінювання виконаної індивідуальної роботи;
- оцінювання виконаної наукової роботи;
- іспит.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ

МОДУЛЬ 1 навчальна аудиторна робота (50 балів)	Змістовий модуль 1 (22 балів)	Поточна успішність (16 балів)	T1	4	
			T2	4	
			T3	4	
			T4	4	
	ПМК 1			6	
	Змістовий модуль 2 (28 балів)	Поточна успішність (20 балів)	T5	4	
			T6	4	
			T7	4	
			T8	4	
T9			4		
ПМК 2			8		
МОДУЛЬ 2 самостійна робота (20 балів)	СР	Змістовий модуль 1	7		
		Змістовий модуль 2	8		
	Індивідуальна робота		до 5		
	Наукова робота		до 5		
Семестровий контроль (іспит)			30		
СУМА			100		

ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Кредит, наданий у робочому навчальному плані певному модулю навчальній дисципліні, або розділу навчальної дисципліни), вважається зарахованим тільки в разі академічної успішності студента.

Академічна успішність визначається оцінкою за 100 бальною шкалою і розглядається як підсумок балів, отриманих студентом на опорних контрольних зрізах знань навчального матеріалу відповідно до складу змістових модулів. Терміни проведення опорних контрольних зрізів встановлюються програмою курсу дисципліни і затверджуються графіком навчального процесу.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за заліковий модуль, надається структурою залікового кредиту, а реальна кількість отриманих балів реєструється викладачем у відомості поточного контролю навчальної роботи студента і додатках до індивідуального плану відповідно до певної дисципліни.

Переведення підсумкової оцінки академічної успішності в балах до показників за державною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) та до шкали оцінювання, що прийнята в ECTS та наведена у таблиці 1.

Таблиця 1

Шкала оцінювання студентів прийнята в ECTS

Визначення показника за державною шкалою	Визначення назви за шкалою ECTS	Оцінка за 100-бальною шкалою	ECTS оцінка
Відмінно	Відмінно - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
Добре	Дуже добре – вище середнього рівня із кількома помилками	82-89	B
	Добре – взагалі вірна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
Задовільно	Задовільно – зі значною кількістю недоліків	67-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-66	E
незадовільно	Незадовільно – з можливістю повторного складання	35-59	FX
	Незадовільно – з обов’язковим повторним курсом	<35	F

Шкала оцінювання студентів по дисципліні в цілому

Оцінка за шкалою ECTS	Шкала рейтингу ТДАТУ	Оцінка національною (чотирибальною) шкалою
A	90-100	5 (відмінно)
B	82-89	4 (добре) – дозволяється перескладання на більш високу оцінку (A)
C	75-81	4 (добре) – перескладання на більш високу оцінку не дозволяється
D	67-74	3 (задовільне) – дозволяється перескладання на більш високу оцінку, але не вище C
E	60-66	3 (задовільно) – перескладання на більш високу оцінку не дозволяється

FX	35-59	2 (незадовільно) – дозволяється перескладання на більш високу оцінку, але не вище E
F	0-34	2 (незадовільно) – з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Перездача результатів оцінки засвоєння навчального матеріалу 1 змістового модуля дозволяється протягом 1 календарного місяця з моменту закінчення атестації. Щодо перездачі результатів атестації по 2 змістовому модулю, то ця процедура переноситься на період екзаменаційної сесії.

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

НМК дисципліни, у тому числі:

- опорний конспект лекцій;
- методичні вказівки до проведення семінарських та практичних робіт;
- методичні вказівки до самостійної та індивідуальної роботи студентів.

13. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ

1. В чому сутність інвестиційного проекту та інвестиційної програми?
2. Наведіть визначення проектного циклу та перелічить його етапи.
3. В чому полягає сутність структуризації проекту, які її завдання та методи?
4. Вкажіть і охарактеризуйте види інвестиційних проектів (по розмірах).
5. Перелічить та охарактеризуйте типові інвестиційні проекти.
6. Сформулюйте загальну послідовність розробки інвестиційного проекту.
7. Розкажіть про передінвестиційний аналіз інвестиційного проекту.
8. В чому сутність комерційного аналізу інвестиційного проекту?
9. Що таке технічний аналіз і які цілі він переслідує?
10. Які питання вирішує фінансовий аналіз інвестиційного проекту?
11. Що таке економічна ефективність інвестиційного проекту і чим вона відрізняється від фінансової ефективності?
12. Що являє собою інституціональний аналіз проекту?
13. Що відрізняє внутрішні і зовнішні інституціональні фактори?
14. Які задачі вирішує аналіз ризику?
15. Що таке цикл проекту? Які його фази і стадії Вам відомі?
16. Розкрийте суть ідентифікації проекту.
17. Розкажіть про розробку проекту.
18. Що являє собою експертиза проекту?
19. Розкрийте суть переговорів проекту.
20. Розкажіть про реалізацію проекту.
21. Що являє собою завершальна оцінка проекту?
22. Як поділяються витрати за інвестиційним проектом?

23. Що таке безповоротні витрати та неявні вигоди проекту?
24. Що таке альтернативна вартість проекту?
25. Чим визначається співвідношення між статтями поточних витрат інвестиційного проекту?
26. Як визначається точка беззбитковості проекту? Для чого?
27. Для чого розраховується коефіцієнт маржинального доходу проекту? Яким чином?
28. Що має собою запас міцності?
29. Розкажіть про чисту теперішню вартість інвестиційного проекту.
30. Як розраховується внутрішня норма рентабельності?
31. Для чого використовується коефіцієнт вигод / витрат?
32. Наведіть формулу для розрахунку індексу прибутковості.
33. Як розраховується строк окупності інвестиційного проекту?
34. Наведіть визначення ризику інвестиційного проекту. З якою ціллю проводиться його аналіз?
35. Як класифікуються проектні ризики? Які ризики надаються до страхування?
36. Які методи врахування ризику використовуються в процесі прийняття інвестиційних рішень?
37. На яких принципах заснована теорія управління ризиками інвестиційних проектів?
38. Які методи застосовуються для ефективного управління ризиками?
39. Які види витрат за проектом та їх складові Вам відомі?
40. Охарактеризуйте основні показники ефективності проекту.
41. Яка мета і завдання проведення комерційного (маркетингового) аналізу проекту?
42. Охарактеризуйте вплив макроекономічної політики країни на межові обмеження аналізу ринку.
43. Розкажіть про концепцію попиту проекту в проектному аналізі.
44. Який зміст аналізу макросередовища проекту?
45. Розкрийте суть та завдання аналізу мікросередовища проекту.
46. Дайте характеристику та призначення етапів розробки маркетингової концепції.
47. Які основні чинники впливають на розробку маркетингової стратегії?
48. Яке призначення розробки комплексу маркетингу?
49. Які розділи має план маркетингу?
50. В чому мета та суть проведення технічного аналізу?
51. Які складові технічного аналізу?
52. Які основні підходи до вибору місцезоташування проекту?
53. Які основні фактори впливають на масштаб проекту?
54. Розкажіть про вибір технології проекту. Що впливає на цей вибір?
55. Яке значення має інфраструктура проекту при технічній оцінці останнього?
56. Розкажіть про основні компоненти підготовчої роботи по проекту.

57. У чому полягає мета та завдання інституційного аналізу при підготовці проектів?
58. Які методи використовують при проведенні інституційного аналізу?
59. Наведіть характеристику факторів зовнішнього середовища проекту.
60. Визначте можливі зміни зовнішнього середовища, які можуть стати критичними для проекту.
61. Охарактеризуйте етапи аналізу внутрішнього середовища проекту.
62. Що являє собою організаційна діяльність підприємства?
63. На яких принципах засновані цілі організації підприємства?
64. Дайте визначення структурного поділу організації.
65. Які принципи формування структури організації Вам відомі?
66. Розкажіть про розподіл видів діяльності у межах проекту по підрозділах.
67. Які принципи добору кадрів вам відомі?
68. Яке призначення соціального аналізу проекту?
69. Назвіть та охарактеризуйте основні складові соціального середовища проекту.
70. Які основні характеристики способу та рівня життя населення і якою мірою вони мають бути враховані при розробці проекту?
71. Назвіть та охарактеризуйте складові етнодемографічної характеристики населення.
72. Як подолати труднощі кількісної оцінки соціальних результатів проекту?
73. Які є методи підвищення соціальної активності населення?
74. Що означає прийнятність проекту для місцевої культури?
75. Що таке фінансовий аналіз? Які завдання фінансового аналізу?
76. Які існують методи та принципи фінансового аналізу?
77. Які показники для визначення фінансового стану підприємства використовують у проектному аналізі?
78. Назвіть принципи формування структури джерел фінансування проекту.
79. Які елементи фінансового плану Вам відомі?
80. Яка мета та призначення балансу грошових потоків?
81. У чому полягає різниця між фінансовим та економічним аналізом?
82. Для яких проектів проведення економічного аналізу є необхідною умовою?
83. Яка різниця між розрахунками фінансових та економічних цін?
84. В чому полягає відміна економічної привабливості та економічної ефективності.
85. Які основні етапи визначення економічної привабливості проекту?
86. Назвіть причини використання альтернативної вартості в економічному аналізі.
87. Розкрийте поняття тіньового утворення, механізм визначення тіньових цін для окремих ресурсів проекту.
88. Охарактеризуйте методичний інструмент для визначення наявних вигод та витрат при проведенні економічного аналізу.
89. Охарактеризуйте поняття перевідного коефіцієнту (коефіцієнту перерахунку) та проблеми його використання.

90. Чому в оцінці економічної цінності проекту враховують трансфертні платежі, мультиплікативний ефект та споживчий надлишок?

14. ЛІТЕРАТУРА

1. Бард В., Дирен Б. Экономика проектного анализа. Практическое руководство. – Вашингтон, Институт экономического развития Всемирного банка, 1991.
2. Баум У. Цикл реализации проекта. – Вашингтон, Институт экономического развития Всемирного Банка, 1982.
3. Бернс В., Хавранек П.М. Руководство по оценке эффективности инвестиций. – М.: «ИНФРА – М», 1995.
4. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент К.: МП «ИНТЕМ ЛТД», «Юнайтед Лондон Трейд Лимитед», 1995.
5. Верба В. А., Загородніх О. А. Проектний аналіз: Підручник. – К.: КНЕУ, 2000. – 322 с.
6. Волков И. М., Грачева М. В. Проектный анализ: Учебник для вузов. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 423 с.
7. Воронов К. Коммерческая оценка инвестиционных проектов: основные положения и методики. – М.: «АЛЬТ», 1994.
8. Газеев М.Х. и др. Показатели эффективности инвестиций в условиях рынка. – М.: ВНИИОЭНТ, 1993.
9. Герасимчук Н. С. и др. Инвестиционная сфера экономики. – К.: Наук .думка, 1992.
10. Глазунов В.Н. Финансовый анализ и оценка риска реальных инвестиций. – М.: «Финстатинформ», 1997.
11. Гуторов О. І. Проектний аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків, 2001. – 84 с.
12. Инвестиционное проектирование: практическое руководство по экономическому обоснованию инвестиционных проектов./Под ред. Шумилина С.И. – М.: «Финстатинформ», 1995.
13. Идрисов А.Б., Картышев С.В., Постников А.В. Стратегическое планирование и анализ эффективности инвестиций. – М.: “Филинь”, 1997.
14. Пересада А. А. Інвестиційний процес в Україні. – К.: Видавництво “Лібра” ТОВ, 1998. – 392 с.
15. Проектний аналіз. – К.: ТОВ “Видавництво Лібра”, 2000. – 322 с.
16. Савчук В. П., Прилипко С. И., Величко Е. Г. Анализ и разработка инвестиционных проектов. – Учебное пособие. – Киев : Абсолют – В, Эльга, 1999. – 304 с.
17. Управление инвестициями: В 2-х т /В. В. Шеремет, В.М. Павлюченко, В. Д. Шапиро и др.- М.: Высшая школа, 1998.-928 с.
18. Управление проектами. Учебник для вузов. /Под ред. Шапиро В.Д. – М.: Спб «ДваТри», 1996.

15. РЕСУРСИ

Бібліотека ТДАТУ, м. Мелітополь, пр. Б. Хмельницького, 18
Міська бібліотека ім. Лермонтова, пл. Перемоги, 1
Джерела Інтернет